

**MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ**

Teoretická sociologie 20.století (SOC403)

Vyučující: doc. PhDr. et Ing. Radim Marada, Ph.D.

Závěrečná esej: Inkluze a občanství v pojetí Castlese, Alexandera a Giddense.

Valentýn Vacek, UČO 56 410
(podzim 2005)

Cílem práce je analýza konceptu občanství a jeho inkluzivních funkcí u Castlese (2000), Giddense (1987) a Alexandera (1988). V níže analyzovaných textech Castles mluví o důsledcích krizi moderního státu pro státní občanství, Giddens chápe občanství jako dohled a Alexander mluví o jádru národního občanství.

Podle Castlese (2000) občanství v současné době přestává být zdrojem inkluze v rámci jednoho národa. Občanství z pozice Castlese se stává něčím pasivním, pouze konstatujícím fakt multikulturní invaze. Občanství tedy přestává být pákou integrace, ale pouze odráží fakty: „The context for a citizenship based on belonging to a single nation is being eroded“ (Castles 2000: 156).

Kvalitativně odlišná migrace způsobila vznik „nové vrstvy občanství“ – těch, které nepatří: „citizen who does not belong“ (Castles 2000: 157). Zde vzpomínám funkce občanství a jeho integrativní sílu v období Sovětského Svazu v Rusku: vysoká míra integrace, pocitu, že jsou všichni spolu, mají společný cíl a společného nepřítele, absence masové migrace a tedy invazi jiných kultur, nepřítomnost těch, „které jsou zde, ale které jsou jiné, ale mají naše občanství“, tedy fenomén, který popisuje Castles. Ale v situaci, kdy od imigrantů se nevyžaduje zapomenutí své původní kultury, kdy si svojí původní kulturu mohou ponechat a zároveň získat nové občanství, občanství jako nástroj ztrácí své inkluzivní a integrativní funkce v rámci jednoho národa: „The new level of citizenship is emerging in the same way as that of the nation-state did in the earlier context of city-states... New and expanded forms of citizenship that are evolving in response to globalization“ (Castles 2000: 156). Tedy těžko si lze představit situaci, kdy občany Německá (například) mající Tureckou kulturu budou umírat za svůj Německý národ, svojí Německou vlast, protože mají Německé občanství.

Giddens (1987) mluví o občanství jako o právech a dozoru. Podle Giddense, občanství představuje možnost potenciální inkluze ve třech sférách: sociální, politické a ekonomické (cituje Marshalla, který mluví o třech základních typech práv: občanská, politická a sociální (Giddens sociálním říká ekonomická, pozměňuje Marshallovou formulaci)).

Pokud Giddens říká, že sociální práva legálně garantují lidem právo volně se sdružovat jeden s druhým, můžeme z toho usoudit, že sociální práva jsou inkluzivní? Podle mne ne. Možnost inkluze sociální nezaručuje sociální inkluzi samotnou, a pokud podle Giddense občanství je právo, a právo je možnost, tak můžeme tvrdit, že občanství je pouze možnost sociální inkluze. Ale možnost sociální inkluze existuje bez občanství také. Jinak je tomu v oblasti politické. Občanství dává právo participovat na volbách, což bez občanství není možné. Tedy občanství

je inkluzivním mechanismem v politice. Stejně tak pouze občanství zaručuje nárok na sociální podporu, a tedy, pokud tento nárok můžeme vnímat jako ekonomickou inkluzi, lze tvrdit, že občanství zaručuje inkluzi v ekonomické oblasti. Zde je citát: „They are legally guaranteed rights of individuals freely to associate with one another, to live where they want, to enjoy freedom of speech and justice in respect of accusations of deviant behavior. The remainder are political rights and prerogatives, concerning the participation of individuals in the exercise of political power, as voters, or in a more direct way in the practice of politics. Economic citizenship rights are distinguishable from both these categories. They concert the right or everyone within the state to enjoy a certain minimum standard of life, economic welfare and security“ (Giddens 1987: 201). Giddens také cituje spisy Lindblomové, ve kterých jsou popsány následující práva: „1. Freedom to form and join organizations, 2. Freedom of expression 3. Right to vote, 4. Eligibility for public office, 5. Right of political leaders to compete for support, 6. Right of political leaders to compete for votes, 7. Alternative sources of information, 8. Elections to decide who is to hold top authority, 9. Organizations for making government policies depend on votes and other expressions of preference“ (tamtéž).

Alexander (1988) definuje inkluzi jako proces, kterým dříve exkludované skupiny získávají solidaritu ve společenské komunitě (Alexander 1988: 79). Inkluze podle Alexandera odkazuje k pocíťované solidaritě. Alexander poukazuje na kontinuum příbuzensko-občanský, ve kterém solidarita, existující v rovině příbuzenské přechází do solidarity v rovině občanské. Odkazuje na Webera, který původ občanské solidarity shledává v náboženské solidaritě, která ve své definici překonává solidaritu pokrevní (příbuzenskou): „Christian symbolism envisioned a civil solidarity that could transcend the primordial ties of blood (Weber 1904 v Alexander 1988: 80). Lze říct, že Alexander se dívá na občanství, jako na mechanismus, který má zajistit solidaritu lidí, které nejsou pokrevně spojeni.

Inkluzi lze podle Alexandera měřit stupněm ve kterém konečné komunity se stávají více „občanskými“ a méně „prapůvodními“: „Inclusion can be measured by the degree to which the terminal community has become more “civil” and less “primordial” (tamtéž). Abychom to přeformulovali: čím více občan, tím více inkluze. Občanství v pohledu Alexandera se stává predispozicí inkluzi.

Podle Alexandera právě proces diferenciací (v ekonomice, politice a náboženství) způsobuje zrod občanských pout: “The emergence of civil ties can be seen as a process of differentiation, one that parallels the movements toward economic, political, and religious differentiation that have been the traditional foci of modernization theory.” (Alexander 1988:

80). “Civil solidarity is, in fact, fundamentally linked to differentiation in these other structural dimensions” (tamtéž: 82).

Občanská integrace je podle Alexandera nevyhnutelná, ačkoliv každá společnost projevuje historické jádro: “Most fundamentally, however, civil integration is uneven because every national society exhibits a historical core” (tamtéž: 82).

Občanství podle Alexandera zahrnuje integraci apriori v sobě. Občanská pouta odkazují k etickým a morálním kvalitám asociovaným z “sociálními” funkcemi a institucemi: “Civil ties, on the other hand, are more mediated and less emotional, more abstract and self-consciously constructed. Instead of referring to biological or geographic givens, they refer to ethical or moral qualities associated with “social” functions and institutions” (tamtéž: 80).

Pro Castlese občanství přestává být inkluzivním mechanismem v rámci jednoho národa. Giddens vnímá občanství jako možnost inkluze ve vybraných sférách. Pro Alexandera občanství se stává symptomem, kterým lze měřit kvalitu inkluze.

Literatura:

Alexander, Jeffrey. “Core Solidarity, Ethnic Outgroup, and Social Differentiation” (In:

Alexander, Jeffrey. 1988. *Action and its Environments. Toward a New Synthesis*. New York: Columbia University Press, str. 78-106)

Castles, Stehen & Davidson, Alastair. 2000. *Citizenship and Migration: Globalization and the Politics of Belonging*. London: MacMillan Press

Giddens, Anthony. 1987. *The Nation-State and Violence*. Berkeley, CA: University of California Press. (str. 172-221)